

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Hodnotící zpráva o dopadu projektu v lokalitě [Žďár nad Sázavou]

[Michal Prokeš]

[září, 2020]

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Obsah:

1	Seznam použitých zkratk	3
2	Manažerské shrnutí	4
3	Základní terminologie	6
1.1.	Sociální vyloučení	7
4	Metodologie a cílová skupina	8
5	Limity evaluace	11
6	Popis výchozího stavu vzdělávacího systému a kontextu v lokalitě	12
7	Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění	13
8	Zhodnocení rizik při plnění cílů (obecná rizika i konkrétní rizika v řešené lokalitě)	14
9	Naplnění strategických cílů MPI	14
10	Výsledný stav vzdělávacího systému a doporučení do budoucna	16
10.1	Adresnost / relevance	16
10.2	Koordinace a synergie	17
10.3	Udržitelnost	17
11.	Zdroje a literatura	17

Seznam obrazových příloh:

Obrázek 1.	Postup při stanovování výsledků intervencí	10
------------	--	----

Seznam tabulek:

Tabulka 2.	Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění	13
------------	---------------------------------------	----

1 Seznam použitých zkratk

ASZ	Agentura pro sociální začleňování
CDM	Centrum dětí a mládeže
ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
IKV	inkluzivní a kvalitní vzdělávání
KPSVL	koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
KŽV	odlišné kulturní prostředí nebo jiné životní podmínky dítěte
LMP	lehké mentální postižení
MPI	Místní plán inkluze
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
MÚ	městský úřad
NNO	nevládní nezisková organizace
NZDM	nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OPZ	Operační program Zaměstnanost
ORP	obec s rozšířenou působností
OSPOD	odbor sociálně právní ochrany dětí
PO	podpůrné opatření
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
SPSZ	Strategický plán sociálního začleňování
SŠ	střední škola
SVL	sociálně vyloučená lokalita/lokality
SVP	speciální vzdělávací potřeby
ZŠ	základní škola

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586.

Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

2 Manažerské shrnutí

V lokalitě Žďár nad Sázavou působí Agentura pro sociální začleňování od února roku 2016 (v tomto bylo navázáno Lokální partnerství mezi těmito dvěma subjekty). Na základě lokálního partnerství vznikly pracovní skupiny zaměřující se témata týkající se sociálního vyloučení. Pod vedením pracovníka ASZ (konzultanta inkluzivního vzdělávání) byla vedena pracovní skupina vzdělávání, jejichž účastníci z lokality vytvářeli Místní plán inkluze (MPI), což je nedílnou přílohou dokumentu Strategického plánu sociálního začleňování.

Původní MPI Žďár nad Sázavou mělo platnost od roku 2016 do roku 2019. V roce 2020 došlo k revizi MPI, a revidovaná verze tohoto dokumentu je platná do roku 2022. Výsledková evaluace působení ASZ v lokalitě probíhala s důrazem právě na MPI s platností od roku 2016 do roku 2019. Nové MPI tudíž, i přes jeho zmínění, není v této evaluaci bráno v potaz celé své komplexnosti, to i z důvodu, že jeho platnost a možnost sledování konkrétních kroků revidovaného MPI nebylo fakticky možné. U nově zavedeného MPI není možné sledovat jeho dopady, poněvadž je teprve v úvodní fázi realizaci (od června 2020).

Nové MPI bude evaluováno (jak formou průběhově, tak výsledkové evaluace) v rámci budoucí evaluace lokality v příštích letech.

MPI se zaměřovalo na podporu a implementaci inkluzivního vzdělávání v obci, s důrazem na soulad s platnými národními, krajskými a místními strategickými dokumenty, a také v souladu s aktuálními a platnými dokumenty města Žďár nad Sázavou. Úzce navázána spolupráce s místními aktéry zajišťovala, aby oblasti obsažené a popsané v MPI odrážely skutečné potřeby v dané lokalitě. Informace byly čerpány pomocí místních aktérů, jakožto nositelů hlavní znalosti situace v dané lokalitě. Jednalo se o ředitele základních škol, mateřských škol, ale také o zástupce neziskových organizací, které se zaměřují na inkluzivní vzdělávání, či na trávení volného času pro děti ze SVL (zejména nízkoprahové zařízení pro děti a mládež). Dále se jedná o pracovníky MAP.

Tímto postupem je zajištěno, že aktivity v MPI odrážejí konkrétní problémy a výzvy, které jsou v dané lokalitě aktuální, co se týče inkluzivního a společného vzdělávání. Ze všech realizovaných setkání pracovní skupiny pro vzdělávání jsou vedeny zápisy, k nimž se každý zapojený aktér mohl v průběhu procesu tvorby vyjádřit, což zajistilo nejen transparentnost konkrétních kroků, ale také možnost zapojení všech aktérů, a splnění podmínky, aby MPI vycházelo z potřeb lokality samotné, nikoliv pouze z představ zastupitelů ASZ. Cílem pracovníka ASZ – konzultanta inkluzivního vzdělávání – je tedy podpora všech aktérů při pracovních skupinách, manažerské vedení jejich účastníků, a samozřejmě ucelené metodické vedení pracovních skupin. Podpora ze strany KIV nekončí finalizací a dokončením samotného

MPI, ale je všem aktérům k dispozici po celou dobu trvání Lokálního partnerství, a tvorba MPI je sice klíčovou, ale nikoliv jedinou složkou v práci KIV.

Na základě pracovní skupiny pod vedením zástupců ASZ (zejména konzultanta inkluzivního vzdělávání) vznikla analýza potřeb v lokalitě. Analýza ve spolupráci se všemi členy pracovní skupiny byla zaměřena na konkrétní zjištění, kdo je cílovou skupinou v oblasti inkluzivního vzdělávání, jaká má tato cílová skupina dlouhodobé potřeby, jak jsou tyto potřeby naplňovány, jak budou nově naplňována, a na závěr jaká jsou rizika a bariéry v případě práce s danou cílovou skupinou. Analýza se řídila smyslem projektu, čili se zaměřila na mateřské školy, základní vzdělávání a smysluplné trávení volného času, zejména s ohledem na děti a rodiče ze sociálně vyloučeného prostředí, či ohrožené sociálním vyloučením.¹

V rámci MPI, jakožto přílohy Strategického plánu sociální začleňování, byly vytvořeny konkrétní aktivity a kroky, které měly vést ke zlepšení situace v dané lokalitě v oblasti inkluzivního vzdělávání, a to v rámci aktivit nejen všech zúčastněných členů pracovní skupiny, ale také pod vedením KIV za ASZ.

Tvorba MPI, a její následná implementace v lokalitě, včetně odborného poradenství jak vzdělávacím, tak neziskovým institucím, byla zajišťována pracovníkem na pozici Konzultanta inkluzivního vzdělávání. Na této pozici se vystřídal několik pracovníků, avšak každý pracovník disponoval všemi informacemi ohledně lokality, aby docházelo k průběžnému plnění MPI a všechny zapojení aktéři měli dostatečnou podporu ze strany ASZ. Spolupráce s KIV zajišťuje kontinuální, komplexní a odbornou podporu v oblasti inkluzivního vzdělávání v dané lokalitě, i přes možnou personální změnu na dané pozici.

Základním a obecným cílem MPI bylo zlepšit úroveň inkluzivního vzdělávání v dané lokalitě, a to s ohledem na lokální podmínky, a z nichž vyplývající reálné potřeby. MPI jakožto dokument odpovídá celkovému strategickému plánu České republiky v oblasti inkluzivního vzdělávání, zároveň však přinášel možnost určovat konkrétní politiku na lokální úrovni. Zároveň je MPI autonomní součástí Strategického plánu sociálního začleňování, v jehož rámci vznikly další pracovní skupiny, zaměřené i na jiné oblasti než inkluzivní vzdělávání. Manažer SPSZ je zaměstnancem města a ve spolupráci s pracovníky ASZ nese zodpovědnost za přípravu projektových záměrů, spolupracuje s partnery, kteří jsou žadateli o dotace z operačních

---

¹ MPI - Zdar.pdf [online]. [cit. 2020-09-29]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/MPI-Zdar.pdf>

projektů, pomáhá s přípravou projektů a dohlíží na plnění SPSZ, jehož je MPI nedílnou přílohou.²

3 Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování, která je jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR, byla v roce 2008 ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. Jejimi dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci je síťování a propojování relevantních místních aktérů, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. Lokální partnerství (LP), platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Obec vytváří ve spolupráci s pracovní skupinou pro vzdělávání a zástupci ASZ (lokální konzultant a konzultant pro inkluzivní vzdělávání) Místní plán inkluze v oblasti vzdělávání (dále jen MPI).

Cílem MPI je systematizace opatření na podporu inkluzivního vzdělávání v obci v rámci místní vzdělávací soustavy. Plán je vypracován na dobu 3 let. Návrh plánu obsahuje identifikaci problémů v oblasti inkluzivního vzdělávání a rámcový návrh možných opatření řešících daný problém. Opatření přijatá v rámci MPI řeší především problematiku zvýšení kvality vzdělávání dětí a žáků s potřebou podpůrných opatření, zejména zvýšení kvality vzdělávání dětí a žáků socioekonomicky znevýhodněných a pocházejících z odlišného kulturního prostředí, tj. dětí a žáků žijících v sociálně vyloučených lokalitách či ohrožených sociálním vyloučením, a problematiku desegregace škol. V návaznosti na desegregaci škol a kvalitu vzdělávání zmíněných cílových skupin může MPI obsahovat opatření zaměřená na kapacity škol a školských zařízení vyplývající z potřeb území s ohledem na cílové skupiny.

MPI je zpracován v kontextu předpokládaného demografického a sociálně ekonomického vývoje a s ohledem na efektivitu vzdělávací soustavy v místě s ohledem na počty výše zmíněných skupin. Pro nastavení opatření také slouží analýza místní vzdělávací sítě, která

---

²MPI-Zdar.pdf [online]. [cit. 2020-09-29]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/MPI-Zdar.pdf> strana 39.

popisuje místní vzdělávací síť jak kvalitativně, tak kvantitativně; jsou zjišťovány systémové bariéry v přístupu ke vzdělávání a navrhována opatření na jejich překonávání.

ASZ dlouhodobě odborně mapuje problém sociálního vyloučení a možnosti jeho řešení a snaží se o rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. V lokálních samosprávách působí ve prospěch implementace nových způsobů práce představovaných především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Sociální problémy se snaží pojmenovávat přesně, v celé jejich šíři a s ohledem na jejich příčiny, čímž umožňuje změnu vnímání problémů aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu k segregáčním a restriktivním praktikám, v nichž řada lokálních politiků vidí jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však ASZ naráží také na značné limity. Základní limit tvoří skutečnost, že ASZ nedisponuje žádnými pravomocemi vůči obcím a samosprávám ani vlastními finančními zdroji. Sehrává tak úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen velmi omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky, neboť nemá žádné legislativní ani exekutivní pravomoci. ASZ je tedy pouze zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL), který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány značné finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává jednou ze zásadních intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

1.1. Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají ztížený přístup ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel, a zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení. Současně se snižuje možnost jejich participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra stigmatizace ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Mezi základní indikátory sociálního vyloučení patří materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na dávkách v hmotné nouzi, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování, kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či

rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o sociálně vyloučené lokalitě (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti, i faktory vnitřní, které se často mezigeneračně reprodukuje (např. životní styl samotných sociálně vyloučených). Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení ze společnosti může postihnout kohokoliv neohledně na jeho etnickou příslušnost. Tomu také v současné době odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

Dopady sociálního vyloučení na oblast vzdělávání jsou komplexní a projevují se v několika rovinách. Obecně lze ale říct, že děti/žáci vyrůstající v prostředí sociálního vyloučení mají menší vzdělanostní šance a jsou častěji předurčeny ke školnímu neúspěchu než jejich vrstevníci. To je dáno různými faktory individuálního a strukturálního charakteru, jakými jsou například ekonomický status rodiny, dosažené vzdělání rodičů, segregace vzdělávacího systému, nedostupnost podpůrných služeb, a další. Z hlediska školské legislativy, lze tyto žáky označit za žáky se SVP z důvodu odlišných životních podmínek. V praxi školám a školským poradenským zařízením chybí jednotné a srozumitelné nástroje, které by pomohly tyto žáky bezpečně identifikovat. Jedním z důsledků je skutečnost, že údaje ve školských výkazech často neodpovídají reálné přítomnosti těchto žáků ve třídách

4 Metodologie a cílová skupina

Metodika evaluace popisuje použité metody a techniky sběru dat (viz výše uvedené evaluační nástroje), charakterizuje cílovou skupinu evaluace, tzn., u koho byla evaluace provedena prostřednictvím dané metody/techniky a v jakém zastoupení (počty respondentů, návratnost apod.). V kapitole jsou také uvedena omezení výzkumu.

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586.

Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

V této podkapitole jsou pojmenovány všechny cílové skupiny evaluace. Evaluace se týká nejen primární skupiny obyvatel v SVL (žáků nebo rodičů), ale také spolupráci klíčových aktérů a partnerů s ASZ.

Předmětem evaluace je projekt „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“. Hlavním cílem projektu je v zapojených obcích dosáhnout uplatnění principů kvalitního a inkluzivního vzdělávání (IKV) na participativním základě a vytvořit podmínky pro dlouhodobé udržení a rozvoj opatření vzniklých v průběhu projektu na lokální úrovni. Klíčové aktivity (KA) projektu představují realizační nástroje ASZ na místní úrovni (spolupráce s územím, podpora odborné spolupráce, aktivizace relevantních aktérů, metodická podpora a výzkumy, analýzy a evaluace). Realizací jednotlivých KA se vytvářejí výstupy, které mají kapacitní charakter. Je tím myšleno to, že nevyvolávají změny přímo ve školách či u jednotlivých dětí a žáků, ale vytvářejí předpoklad pro to, aby takové změny mohly nastat. Kapacitní charakter znamená, že vytvářejí dílčí předpoklady pro zvýšení schopnosti (znalostí, kompetencí, případně zdrojů) klíčových aktérů změny (obce a města, školy, neziskové organizace atd.) řešit identifikované věcné problémy. Výstupy klíčových aktivit jsou existence a činnost pracovní skupiny vzdělávání (PS), místní plán inkluze (MPI), projektové poradenství, vstupní analýza, komunikační plány, workshopy, semináře, stáže.

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s Agenturou pro sociální začleňování byla zvolena tzv. **dopadová evaluace** založená na zjišťování krátkodobých nebo okamžitých dopadů uskutečněných intervencí. Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny³. Východiskem teorie změny je Místní plán inkluze evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže ve schématu 1. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Výsledky (krátkodobé dopady) jsou nepřímým důsledkem realizovaných aktivit. Pomocí synergie výstupů se přibližují k zamýšlenému a stanovenému cíli projektu. Výsledky lze popsat s využitím monitoringu a s pomocí ukazatelů, které využívají kvalitativních i kvantitativních dat sbíraných pro účely evaluace nad rámec monitoringu výstupů projektu. Evaluační interpretace pracuje s analýzou výchozího stavu, se sebranými daty na základě evaluačního designu (viz

---

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586.

Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

níže) a porovnává je s cílem projektu. Tato část interpretace posuzuje projekt v širší perspektivě, pracuje s kauzálními vztahy, reflektuje intervenující skutečnosti, všímá si a hodnotí i neplánované dopady.

Dlouhodobé dopady vznikají v horizontu následujících let po skončení projektu.

Obrázek 1. Postup při stanovování výsledků intervencí

V úvodní fázi evaluace lokality je vytvářen evaluační design, do něhož jsou zaneseny strategické a obecné cíle z MPI, opatření, kterými jsou dosahovány, jejich výstupy a očekávané dopady spolu s evaluačními ukazateli. Realizované a nerealizované výstupy jsou zjišťovány za pomoci koordinátora inkluzivního vzdělávání (KIV) či místních aktérů a dopady jsou definovány s ohledem na specifický kontext lokální situace.

Při evaluaci ve městě Žďár nad Sázavou, která probíhala od května do srpna 2020, byly využity následující výzkumné metody a techniky:

- **polostrukturované rozhovory** se zástupci města Žďár nad Sázavou
- **polostrukturovaný rozhovor** s KIV
- **dotazníkové šetření** mezi místními aktéry (zástupci školství, neziskových informací)
- **desk research** z veřejně přístupných zdrojů

Získaná kvalitativní a kvantitativní data byla analyzována se zřetelem na zachování anonymity klíčových aktérů.

V rámci evaluace byl vytvořen dotazník, který byl rozeslán účastníkům pracovní skupiny a následně analyzován.

Proběhly kvalitativní rozhovory s konzultantem inkluzivního vzdělávání, s manažerkou projektu MAP ORP Žďár nad Sázavou, s administrátorkou a koordinátorkou ORP Žďár nad Sázavou a s Koordinátorem inkluze pro obec.

5 Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifík práce ASZ.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která jsme zmiňovali již v jedné z předchozích kapitol, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, kteří jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Zároveň musíme vzít úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systemové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám. Data, která jsou poskytována místními aktéry, pak mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejvěrnější obraz stavu lokality.

Konkrétní limity procesní evaluace spočívaly zejména v celorepublikové situaci na jaře roku 2020, která byla výrazně ovlivněna pandemií nemoci Covid-19, v jejímž důsledku byl vyhlášen nouzový stav a byly uzavřeny školy, což v rámci evaluace znemožnilo realizovat rozhovory se zástupci škol a dalších institucí osobně, ale pouze telefonicky. Situace se zlepšila během května a června a nejpřísnější opatření byla zrušena s ukončením nouzového stavu, což umožnilo realizovat polostrukturované rozhovory také osobně. I přes to, že některé rozhovory

byly realizované online přes skype, stejně jako dotazníkové šetření, neovlivnilo to získaná data, která jsou po důkladné analýze interpretována v této evaluační zprávě.

Za určitý limit lze považovat také osobu samotného evaluátora, která není nezávislým aktérem mimo ASZ, ale je financována ASZ, a je tudíž pracovníkem ASZ. Tento limit byl však dostatečně ošetřen v rámci diskuzí při týmových setkáních a také v konkrétní formě designu procesní evaluace, který je nastaven tak, aby snižovala možný informační bias ze strany pracovníků (evaluátorů) ASZ.

6 Popis výchozího stavu vzdělávacího systému a kontextu v lokalitě

V lokalitě KIV pracoval na základě Analýzy potřeb v dané lokalitě, přičemž prostředkem analýzy byla diskuze s účastníky pracovní skupiny vzdělávání. Dále byla využita metoda Dobré školy – metoda zaměřující se na stanovení priorit, přičemž dílčími cíli této metody je podpořit shodu na hlavních hodnotách školy, ujasnit si postupy potřebné k naplňování priorit školy, podpořit spolupráci učitelů. Pracovníci ASZ nevyužívali metodu stromu, jak byla využívána v jiných lokalitách s Lokálním partnerstvím, poněvadž nedisponovali dostatečným časovým prostorem pro efektivní využití této metodiky, a metoda Dobré školy byla dle KIV rychlejší a i přes nižší časovou dotaci schopna dostatečně a kvalitně zachytit potřebné potřeby aktérů v lokalitě.

V lokalitě proběhly všechny klíčové aktivity, jak byly naplánovány v MPI, a to i přes omezení způsobené pandemií onemocnění Covid-19 na jaře roku 2020.

Témata a oblasti, která dle KIV nebyla obsažena MPI, jsou zakomponována do nově revidovaného MPI s platností do roku 2023.

7 Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění

Následující tabulka obsahuje přehled veškerých priorit, cílů a aktivit definovaných v MPI města Žďár nad Sázavou doplněný o sloupce Vyhodnocení. Realizace opatření je vyznačena barvami – zelená pro naplněná opatření, červená pro nenaplněná a žlutá pro částečně naplněná opatření.

Tabulka 1. Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění

STRATEGICKÝ CÍL 1	
Aktivita / indikátor	Vyhodnocení
1.1. Děti se speciálními vzdělávacími potřebami nastupují a pravidelně docházejí do běžných mateřských škol	Děti docházejí do běžných mateřských škol, ale nelze jasně stanovit, že se jedná o všechny děti se speciálními vzdělávacími potřebami, protože u dětí mladších 5 let, které nedocházejí do MŠ a nebyly v PPP, nelze určit, zda mají speciálně vzdělávací potřeby, či nikoliv.
1.2. Předškolní zařízení mají dostatečnou kapacitu (materiální i personální) k práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami	Kapacita pro děti se speciálně vzdělávacími potřebami je dostatečná.
1.3. Předškolní zařízení spolupracují se základními školami při nástupu dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	Spolupráce mezi MŠ a ZŠ probíhá, což je podpořeno také povinnou předškolní docházkou, platnou od 1. 1. 2017.
STRATEGICKÝ CÍL 2	
Aktivita / indikátor	Vyhodnocení
2.1. Základní školy mají dostatečnou kapacitu (materiální i personální) k práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami	Kapacita pro děti se speciálně vzdělávacími potřebami je dostatečná.
2.2. Škola umí aktivizovat žáky s problémy se zvládním učiva	Školy využívají širší škály podpory dětem s problémy se zvládním učiva, výrazněji komunikuje s rodiči dítěte, škola využívá například Feuersteinovy metody instrumentálního obohacování. Nelze jasně určit, zda těchto postupů využívají v praxi všechny školy.
2.3. Žáci jsou podporováni při přestupu k středoškolskému vzdělávání	Podpořeno rozvojem kariérního poradenství.

STRATEGICKÝ CÍL 3	
Aktivita / indikátor	Vyhodnocení
3.1. Město Žďár nad Sázavou koordinuje proces zavádění inkluzivních opatření, zapojuje relevantní aktéry a komunikuje s veřejností	Město zřídilo například pozici Koordinátor inkluze pro obec v rámci projektu OP VVV. Tento pracovník má na starosti zavádění inkluzivních opatření na škole, zapojovat relevantní aktéry a komunikovat s veřejností. Dle informací od KIV neprobíhá tato spolupráce vždy efektivně, a to i z důvodu vysoké fluktuace pracovníka na pozici, a nevyjasněném obsahu pracovní náplně ze strany města.

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586.

Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

3.2. Žáci i jejich rodiče jsou přímo podporováni v důležitosti vzdělávání

Město v rámci projektu OP VVV zapojuje rodiče sociálně znevýhodněných dětí do svých aktivit, vzdělává pedagogické pracovníky v oblasti inkluze a dalšího rozvoje sociálních, komunikačních a kognitivních schopností a dovedností u dětí a žáků, a zavádí nové metody do vzdělávání. V MŠ jsou zavedeny pravidelné edukativně stimulační skupiny.

8 Zhodnocení rizik při plnění cílů (obecná rizika i konkrétní rizika v řešené lokalitě)

Z analýzy rizik, která je součástí MPI, vyplývá, že za hlavní riziko je považován negativní postoj veřejnosti ve Žďáru nad Sázavou k tématu inkluzivního vzdělávání. Tento předpoklad se do určité míry vyplnil, a to nejen z pozice veřejnosti, ale také některých ředitelů ZŠ, kteří myšlenku inkluze nepovažují za dostatečnou hnací sílu, který by byla schopna nastolit změny, a chyby hledají výhradně u dětí, potažmo u jejich rodičů, kteří dle nich disponují neměnnými znaky, nejvýrazněji dlouhodobým nezájmem a nízkou motivací o vzdělávání. Dle tohoto postoje pak jakékoliv aktivity zaměřené na podporu těchto žáků a rodin narážejí na tento problém, a proto z pohledu ředitelů a veřejnosti ztrácejí tyto aktivity svůj smysl. Nastolení dlouhodobé a trpělivé spolupráce s řediteli a upozorňováním na dosažené dílčí úspěchy může vést k proměně těchto dlouhodobě převládajících a negativních postojů u ředitelů ZŠ. Výjimku z tohoto přístupu tvoří ředitel tzv. segregované ZŠ, který má zájem problematiku aktivně řešit a nabízet kvalitní vzdělání všem dětem bez rozdílů.

Dalším rizikem, které je popsáno v MPI, jsou nespolupracující další aktéři v lokalitě. Spolupráce probíhá jak se zástupci ZŠ, MŠ, tak neziskových organizací v lokalitě. Na velmi formální úrovni probíhá spolupráce s OSPOD a s SPC a PPP. Spolupráci nelze hodnotit jako přínosnou, na druhou stranu ani také jako problematickou, ale čistě jako formální.

Další rizika, jako nedostatečné kapacity PPP, nebo nízká kvalita připravovaných projektu se během období platnosti MPI nepotvrdila.

9 Naplnění strategických cílů MPI

Strategické cíle nastavené v MPI se zaměřují na kvalitativní aspekty, mají tudíž poměrně náročně měřitelný charakter, a to i přes nastavení konkrétních aktivit, které mají splnění cílů měřit.

Co se týče například bodu „Všechny děti navštěvují mateřskou školu“, KIV úzce v rámci pracovních skupin spolupracoval s ředitelkou mateřské školy, která pod sebou sdružuje sedm

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586.

Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

detašovaných pracovišť. Nově je v této oblasti aktivní také samotné město, což v předešlém období nebylo zvykem. Respondenti výzkumu označovali informovanost o předškolním vzdělávání směrem k rodičům před působením ASZ a MPI jako nízkou, a to právě i z důvodu neaktivity města ve směru k obyvatelům. Během realizace MPI však začalo město s MŠ spolupracovat a společně pořádat akce pro rodiče, jejichž cílem je zvýšit povědomí a informovanost o potřebě předškolního vzdělávání, a to i pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí.

Co se týče strategického cíle, aby všechny děti, jak na MŠ, tak na ZŠ, zažívaly školní úspěch, tak toto opatření se zaměřuje na subjektivní prožívání dítěte, které je měřeno objektivními faktory, jako jsou získané známky žáků. Pro podporu této úspěšnosti byli na školách zaměstnání například asistenti pedagoga, či vzdělávání pedagogů mimo DVPP. Aktivita, které vedly k naplnění tohoto opatření, byly nastaveny poměrně široce, ale zároveň konkrétně, což rozhodně přispělo k možnostem, aby vícero dětí zažívalo ve škole úspěch, než v předešlém období, před platností MPI a před možností financování nejen personálních zdrojů, ale také vzdělávacích programů nad rámec DVPP.

Byla navázána spolupráce s dalšími aktéry, pro splnění strategických cílů, ale například spolupráce se SPC a PPP je čistě formální, a nevede ke změnám, jak byly naplánované ve strategických cílech. Avšak docházelo ke komunikaci s ostatními aktéry, byli podpořeni pedagogové, vytvořena nová pracovní místa, byla zvýšena komunikace s rodiči a poskytování odborného poradenství, probíhala projektová podpora dalším důležitým aktérům v lokalitě.

Všechny vzdělávací zařízení, od MŠ, ZŠ až po SŠ disponují dostatečnou kapacitou pro děti se speciálně vzdělávacími potřebami. Velkým přínosem pro kvalitní inkluzivní vzdělávání je například vzdělávání v metodice Feursteinovy metody instrumentálního obohacování, která se zaměřuje na podporu každému dítěti, bez ohledu na sociální a kulturní původ, což přispívá k podpoře žáků při aktivizaci zvládnání učiva na ZŠ.

Rozvojem kariérního poradenství je podpořen přestup dětí ze ZŠ na SŠ.

Město Žďár nad Sázavou zřízením pracovní pozice Koordinátora inkluze podporuje propojení jednotlivých aktérů, a nabízí podporu školám, pokud o tuto podporu mají zájem. Efektivněji by pravděpodobně však bylo, kdyby každá škola měla k dispozici svého vlastního koordinátora inkluze, který by byl kmenovým zaměstnancem školy, a disponoval tak hlubokou znalostí dané školy. Tato pozice také podléhá poměrně vysoké fluktuaci, což nepříspěvá k její kredibilitě, potažmo zájmu škol této služby využívat, a aktivita je tedy zejména na straně pracovníka samotného, a nevychází ze zájmu škol.

Strategické cíle lze považovat za splněné, i když ne v plném rozsahu, jak byly původně plánované v MPI. Ale ke splnění došlo v takové míře, že lze považovat dosavadní spolupráci ASZ s obcí za úspěšnou a přínosnou. ⁴

10 Výsledný stav vzdělávacího systému a doporučení do budoucna

Klíčovým východiskem tvorby Místního plánu inkluze je koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám, který je v Metodice KPSVL⁵ definován jako „zajištění adresnosti, koordinace, konzistence a synergie místních opatření sociální integrace založených na lokálních potřebách, která budou realizována prostřednictvím specifického mechanismu financování z prostředků ESIF“. Zhodnocení výsledného stavu vzdělávacího systému se proto zaměřuje právě na ověření premis KPSVL a analyzuje, do jaké míry realizace opatření vycházejících ze strategického plánování splňuje preferované principy, jimiž je **adresnost, koordinace, konzistence, synergie**. Kromě uvedených principů se věnujeme také **udržitelnosti, kterou chápeme** jako podmínku pro dlouhodobý efekt KPSVL.

10.1 Adresnost / relevance

Dle provedených rozhovorů s místními aktéry i podle informací ze vstupní analýzy, není Žďár nad Sázavou většinou aktérů vnímán jako vysoce problémová lokalita. Avšak v této lokalitě se nachází škola, která je označována jako problematická, či segregovaná, a jejíž existence může z dlouhodobého hlediska snižovat kvalitu vzdělávání v obci. Na této škole působí ředitel, který projevuje zájem o inkluzivní vzdělávání, a spolupráce s ASZ mu umožňuje prosazovat systémové změny, které vedou ke zkvalitnění výuky na škole. Město je označováno jako bezproblémové, které má zájem poskytovat všem bez rozdílů kvalitní vzdělávání, a tím ve výsledku zvyšovat kvalitu života v obci. Z toho důvodu je MPI v lokalitě vysoce relevantní a adresné.

Všechna realizovaná opatření či projekty vycházely z dat vstupní analýzy a zaměřily se na hlavní problémy definované v analytické části SPSZ. **Nastavení projektů a z nich vycházejících služeb tedy adresují potřeby cílové skupiny, která služby skutečně využívá.**

---

⁴ Odkaz na MPI

⁵ METODIKA KOORDINOVANÉHO PŘÍSTUPU K SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝM LOKALITÁM. *Agentura pro sociální začleňování* [online]. [cit. 2019-12-19]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/metodika-koordinovaneho-pristupu-k-socialne-vyloucenym-lokalitam/>

10.2 Koordinace a synergie

Na určitém posunu v provázanosti služeb, vzájemné spolupráce a koordinace v oblasti inkluzivního vzdělávání se shodli všichni oslovení aktéři. Vysoce hodnocena byla pozice KIV, a potenciál je také v pozici Koordinátora inkluze pro obec, které město Žďár nad Sázavou zřídilo, a to s úvazkem 1,0. Tento koordinátor je k dispozici všem školám v otázkách inkluze, a spolupracuje také s pracovníkem ASZ – KIV.

Za nedostatečnou spolupráci na formální úrovni je považována spolupráce s PPP a SPC, a také s OSPOD. Tato spolupráce je čistě formální, a nepřináší možnost systémových změn.

Kvalitní spolupráce je navázána s neziskovým sektorem, konkrétně s Kolpingovým dílem ČR. Se zástupcem organizace spolupracovala pracovnice ASZ, a to na tvorbě inkluzivního OP VVV projektu. Pracovnice kontrolovala, zda je projekt v souladu s MPI a tudíž odpovídá strategii města Žďár nad Sázavou. Spolupráce probíhala při přípravě projektu i při jeho podání, včetně konzultace na MŠMT. Projekt je zaměřen na podporu dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí, odpovídá tedy strategickým cílům obsaženým v MPI.

10.3 Udržitelnost

Lokální partnerství ve Žďáru nad Sázavou je navázáno s platností od února 2016. Na základě dosavadní spolupráce vznikla revidovaná verze MPI, které je platné až do roku 2023. Po toto období je zajištěna udržitelnost. Projekt města, financován z OP VVV, bude ukončen 31.8.2021, z tohoto projektu je v současnosti financován například Koordinátor inkluze pro obec na plný úvazek. Na základě platnosti MPI do roku 2023 lze očekávat podání dalších projektů, které budou v souladu s MPI, čili bude zajištěna udržitelnost v oblasti inkluzivního vzdělávání, vycházejících z potřeb a podnětů samotných aktérů z lokality.

11. Zdroje a literatura

Škarka, D. (2018). *Vstupní analýza města Žďár nad Sázavou*. Praha: Agentura pro sociální začleňování

Šmoldas, M. *Zdar_nad_Sazavou_VA.pdf* [online]. [cit. 2020-09-29]. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Zdar_nad_Sazavou_VA.pdf

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586.

Více na www.socialni-zaclenovani.cz.